

A levéltárosok képesítése és illetményszabályzata.

— Emlékirat. —

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Kegyelmes Urunk!

A Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesülete, mint a vármegyék és törvényhatósági joggal bíró városok levéltárosainak összességét képviselő szerv, a tiszteletteljes kérelem szavával fordul Nagyméltóságodhoz, hogy ezen emlékiratunkat bölcs megfontolása tárgyává tenni s az abban kifejezett kívánalmainkat, mihelyt a törvényszerű intézkedésre legközelebb alkalom nyílik, az igazság és méltányosság szempontjából jóindulattal elbírálni méltóztassék.

A történelmi források megőrzése és feltárása által kulturális és tudományos missziót teljesítő levéltárosok munkásságára nem akarunk ez alkalommal részletesebben kiterjeszkedni. Csupán azon észrevételünknek és ebből fakadó óhajunknak adunk kifejezést, vajha Magyarországon is sikerülne a levéltárosi kar színvonalának emelése és munkásságának méltó megbecsülése tekintetében a nyugateurópai országok, jelesül Francia-, Német-, Angolország, Ausztria közszelleméhez közelebb simulni. Erre való tekintetből jelen kérelmünknek is kettős intenciója van: 1. Tétessék kötelezővé ezután az országos levéltári fogalmazói vizsga letétele, természetesen a már állásban levők szerzett jogainak megóvásával, mint ahogyan más pályáknál sem szenvedtek sérelmet a már állásban levők érdekei a magasabb minősítés kimondásakor. 2. Történjék gondoskodás a megfelelő javadalmazásról és előlépésről.

A képesítést illetőleg köztudomásu dolog, hogy az 1883:I. t.-c. 13. §-ában előirt s most is érvényben levő úgynevezett levéltárkezelői szakvizsga épen a levéltárak kezelésére és oklevelek vizsgálatára nem terjeszkedik ki s annak letételére ezidőszerint levéltári gyakorlat nem is szükséges. Az 1848. előtti jogállapotok, oklevéltan, régi irastan, cimertan kötelező ismerete nélkül kell a levéltárosnak régi okleveleket, címereket hiteles másolatokban kiállítani, nemességi és leszármazási bizonyítvány-szövegeket az alispán elé terjeszteni, hatósági okiratként leendő kiadás végett. Ha aztán véletlenül hotlás történik, a levéltáros akár állásával felel

érte. Ezt az előirt minősítést magunk is minimálisnak tartjuk s a túlnyomó többségünk már a kineveztetésekor magasabb kvalifikációval foglalja el az állását s időközben egy páran a fogalmazói vizsgát is megszereztük. Hogy a mai levéltárosi kar csaknem teljes egészében kifogástalanul, jól végzi teendőit, az főként önművelésének, speciális érzékének, az önszorgalommal elsajátított levéltári gyakorlatának és jórészen annak is tulajdonítható, hogy a törvényben megkívánt képzettségen felül többnyire jóval magasabb minősítéssel rendelkeznek, ami képesekké teszi őket arra is, hogy hivatali teendőiken felül, a tudományos irodalom terén is igyekezzenek feldolgozni, közkinccsé tenni a kezelésükre bízott értékes levéltári anyagot.

A javadalmazásról legutóbb az 1912. évi LVII. t.-c. gondoskodik, mely a főlevéltárost a IX. fizetési osztályban hagyja s csak a fogalmazói vizsgával bíró előtt nyitja meg a VIII. fizetési osztályt. Igaz ugyan, hogy a vármegyei tisztviselők illetményeinek szabályozásáról szóló ezen törvény a vármegyei többi tisztviselői állásokra vonatkozólag is legfeljebb két (illetve szolgálati pótlékokkal három) előléptetési osztályt állapít meg, azonban a többi tisztviselők — ha hivatásuknak megfelelnek — választás utján fokozatosan jóval magasabb fizetési osztályu állásokba is bejuthatnak, amikor azután ismét újabb előlépési terep nyílik meg előttük. A levéltáros azonban élete fogytáig a kineveztetésekor elfoglalt állásában marad.

A tudományos jelentőségű országos levéltári fogalmazói szakvizsga is, melynek főiskolai végzettség s hosszabb levéltári gyakorlat az előfeltétele, csupán a VIII. fizetési osztályra kvalifikál jelenben a törvényhatóságoknál. Az állami igazgatás egyik ágában sincs példára, hogy főiskolai végzettséggel és azonfelül szakvizsgával, pláne aminő a jog és történettudományok egész komplexumát felölelő orsz. levéltári fogalmazói vizsga, a VIII. fizetési osztállynál magasabb előlépés ne volna elérhető. A hasonló minősítésű más tisztviselők számára az V. fizetési osztályig is nyitva áll az út. Az adóhivatali, számvevőségi, vámhivatali

tisztviselők s a tanfelügyelők közül még azok is, akik csak preparandiát végeztek, magas automatikus előlépésre számíthatnak. A négy középiskolát végzett telekkönyvvezető előtt a VII. fiz. osztály is megnyílik; vagy például a vármegyénél a négy középiskolát végzett és semmiféle szakvizsgát nem tett irodaigazgató ugyanazon fizetési osztályba van sorolva, mint a főlevéltáros, tehát magasabb fizetési osztályba, mint az esetleg fogalmazói vizsgával is bíró allevéltáros.

Számosan vannak a levéltárosok között olyanok, akiknek kinevezésük alkalmával csak kevés hiányzott a főiskolai végzettségből s *azután* rövidesen megszerezték a doktorságot, államvizsgát vagy legalább is az abszolutóriumot; s ezek a fentebb idézett törvény értelmében már nem részesülhetnek képesítési pótlékban. Ezzel szemben például a bírósági joggyakornokok és jegyzők — tekintet nélkül arra, hogy mikor szerezték magasabb képesítésüket (jogtudori, bírói, vagy ügyvédi oklevél) — részesülnek képesítési pótlékban.

Az a különös helyzet áll elő nálunk, hogy akit ma államvizsgával kineveznek főlevéltárossá, képesítési pótléket is kap, tehát sokkal nagyobb javadalmazásban részesül, mint az, aki már sok év óta szolgál doktori minősítéssel, de ezt a képesítését — talán éppen utolsó szigorlatát — a kineveztetése után szerezte meg. Ez tehát csak abban az esetben nyerhetne igényt a képesítési pótlékre, ha új állomásra sikerülne magát kineveztetnie.

A hivatkozott törvény 10. §-a, illetve az erre vonatkozó magyarázat, továbbá nem veszi figyelembe a képesítésnél az akadémiákon tett lelkészi záróvizsgát, (csak ha az illető az egyetemen szerezte, tehát r. kat. vallásu), holott ilyen végzettségük is vannak a levéltárosok közt. S ezek ezidőszerint a fogalmazói vizsga letehetésétől is el vannak zárva.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Mi föltétlen tisztelettel vagyunk a törvényhozás intézkedései iránt, mégis amennyiben a közigazgatási reformok kérdése — tudomásunk szerint — élénken foglalkoztatja most és a közel jövőben az illetékes tényezőket, méltóztassék megengedni, hogy a Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesülete közgyűlésének

egyhangulag elfogadott határozataként az alábbi kivánalmakat terjeszthessük elő, tisztelettel kérve Nagyméltóságodat, hogy azokat a vármegyékre vonatkozó legközelebbi törvényes intézkedések alkalmával figyelemre méltatni, magas befolyásával azoknak érvényt szerezni s egyszersmind odahatni méltóztassék, hogy azután a városi törvényhatóságok is saját önkormányzatuk körében a vármegyékével teljesen egybehangzó intézkedések által oldandák meg a különben is teljesen azonos minősítésű levéltárosaik fizetés-rendezési ügyét.

E kivánalmaink az alábbiak:

1. A jövőben véglegesen kinevezendő levéltárosoktól kívántassék meg egy évi levéltári gyakorlat után az országos levéltári fogalmazói vizsga letétele. Kivételt képezzenek a már állásban levő allevéltárosok, kiknek szerzett joga a magasabb kinevezésnél épségben tartandó.

2. A jelenleg, illetve a legközelebbi törvényszerű intézkedés időpontjáig már állásban levő törvényhatósági főlevéltárosok, illetve hivatalvezető levéltárosok a kinevezésüktől számított 10 év után a VIII. s ezen fizetési osztályban eltöltött további 10 év után a VII. fizetési osztályba léphessenek elő, fogalmazói vizsga nélkül is. A főlevéltáros, ha az országos levéltári fogalmazói vizsgát időközben leteszi, egygyel magasabb fizetési osztályba neveztessek ki. Egyáltalában az ezen magas szakvizsgával bírók részére tétessék lehetővé az oly fokozatig való előlépés, aminő a főiskolai végzettséggel és ezenfelül szakvizsgával bíró más tisztviselők, például bírák, pénzügyiek stb, avagy az országos levéltár és a bécsi udvari levéltár fogalmazási szakbeli hasonminősítésű tisztviselői számára biztosítva van.

3. Fogalmazói vizsga hiányában a legközelebbi törvényszerű intézkedésig megszerzett bármilyen főiskolai végzettség képesítési pótlékre jogosítson.

4. A törvényhatósági allevéltárosok a főlevéltárosoknál egygyel alacsonyabb fizetési osztályba sorolandók. Egyebekben reájuk nézve is a fentebb tervezett intézkedések legyenek irányadók. A vármegyei *allevéltárosi* cím helyett a városi levéltárosokhoz hasonlóan a *levéltáros* elnevezés hozassék be.

5. Megszüntetendő az a szórványosan még fennálló sajnálatos állapot, hogy az allevéltáros a vármegyei ügyviteli szabályzat 237—243. §§-aiban megállapított teendőkön kívül még másnemű munkakörre, például a kezelő tisztviselőt illető irattárkezelésre is köteleztessék.

Ezekben bátorkodtunk kívánalmainkat előterjeszteni. A levéltárosok státusa másnemű tisztviselőkéhez viszonyítva oly csekély számból áll, hogy kérésünk legméltányosabb teljesítése is alig volna észrevehető súlyu a költségvetés mérlegében.

Emlékiratunkat Nagyméltóságod kegyes jóindulatába és hathatós pártfogásába ajánlva, maradtunk

Budapesten, az 1912. évi október hó 6-án tartott közgyűlésünkön.

Nagyméltóságod alázatos szolgálói:

<i>Miskolczy-Simon János</i> s. k.	<i>Popovits Sebő</i> s. k.
nógrádmegyei főlevéltáros, főtitkár.	bács-bodrogmegyei fő- levéltáros, tb. főjegyző, elnök.

A levéltárosok képesítési pótléka.

I.

Nagyméltóságú miniszterelnök és belügyminiszter ur! Kegyelmes urunk!

Alulírottak a Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesülete nevében mély tisztelettel azzal az alázatos kéréssel járulunk Nagyméltóságod elé: kegyeskedjék a törvényhatósági levéltárosok közül mindazok részére, kik egyetemi tanulmányokat végeztek és azt befejezték, képesítési pótléket engedélyezni, illetve az 1912. LVII. t. c. szerint erre előirányzott összeg terhére folyósítani.

Az idézett törvény indokolása szerint 37 fő és 7 allevéltáros részére irányoztatott elő képesítési pótlék, tényleg azonban — mivel a törvény indokolása a főiskolai végzettséget nem terjeszti ki a teológiára, az orvostudományi szakra és a főiskolai tanulmányok bevégezése kritériumául nem az abszolutóriumot szabja meg, főleg pedig mivel a törvény előfeltétel gyanánt azt tüzi ki, hogy a főiskolai képesítésnek a levéltárosi kinevezés előtt kellett megszereznie, — ez alapon 37 fő és 7 allevéltáros helyett csupán 16 fő és 4 allevéltáros részesülhet képesítési pótlékban.

Már a törvény indokolása, mely 37 fő és 7 allevéltáros részére állította be a költségvetésbe a képesítési pótlék fedezetét, a mi méltányos kérésünk alap indító okát képezi, mert minden főiskolát végzett részére előirányozza a pótléket: mégis a levéltárosi kar 21 főiskolát végzett tagja esett el a képesítési pótléktól a vázolt megszorítások folytán.

Nagyméltóságú Miniszterelnök és Belügyminiszter Ur! Nem kérünk jog- és méltánytalan kedvezményt, csak annyit, amennyit a törvény és indokolása részünkre előirányzott és így tiszteletteljes kérésünk teljesítése az államháztartást egy fillérrel sem fogja megterhelni. Az államigazgatás minden ágazatában megnyílik a főiskolát végzett tisztviselők előtt a VIII. VII. VI. fizetési osztály, de középiskolai végzettséggel is biztosítva van a pénzügyi, postai, vasuti stb. alkalmazottak részére e fizetési osztályokba való előléptetés, sőt a négy középiskolai végzettségű telekkönyvvezető és segédhivatali igazgató is bejut a VIII. fiz. osztályba: egyedül a vármegyei levéltárosok vannak a IX. fizetési osztályba zárva az előmenetel minden kilátása nélkül; egyedül a képesítési pótlék volt az, mely az előrejutás hiányaért kárpótolt volna s a kar egy harmad része, köztük több tudományos munkásságával, vagy közéleti és hirlapírói tevékenységével feltűnt, valóban érdemes tagja esett a törvény szigora folytán főiskolai végzettsége ellenére e kedvezménytől. Elestek ezenkívül a teológiai tanulmányokat végzett kartársaink, a levéltárosi karnak legértékesebb elemei, elestek olyanok, kik ambícióból egyetemi tanulmányokat végeztek levéltárosi működésük alatt nagy költséggel és munkával és megszerezték a doktorátust, a legmagasabb tudományos képesítést. Ezek önhibájukon kívül jutottak e kedvezőtlen helyzetbe, mert a törvény-szigora így visszahat a multra. Viszont így állásukat változtatni kénytelenítettnek, mert így hozzá

juthatnak a képesítési pótlékhoz; ez azonban a törvény célja nem lehet, mert ez a levéltárakra nézve érzékeny veszteséget jelentene, amelyek anyagát csak évek folyamatos munkájával lehet megismerni és tudományosan feldolgozni.

Nagyméltóságod igazságszeretetébe vetett rendületlen hittel a jog és méltányosságnak reánk alkalmazásáért esedezünk, nem kérünk új rendkívüli kedvezményt csak azt, amit Nagyméltóságod a törvény pénzügyi indokolása szerint karunknak szánni méltóztatott, s aminek részünkre a törvény enyhébb magyarázása útján leendő engedélyezése az államháztartásra semmi terhet nem ró.

Midőn a törvényhatósági Levéltárosok nevében azok őszintén érzett tiszteletét, háláját és köszönetét tolmácsoljuk Nagyméltóságod előtt: kérjük e méltányos és igazságos kérelmünk kedvező elintézését.

Mély tisztelettel

Budapest, 1912. november 17-én.

Alapi Gyula dr.
jegyző,
Komáromvármegye
főlevéltárosa.

Popovits Sebő
elnök,
Bács-Bodrogvármegye fő-
levéltárosa és tb. főjegyzője.

II.

Magyar királyi
belügyminiszter.

Szám: 193195/1912 II/b.

Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesületének, Budapest.

Az egyesület elnöksége kérvényt nyújtott be hozzám az iránt, hogy az 1912: LVII. t.-c. vonatkozó rendelkezéseinek enyhébb magyarázásával, azoknak a vármegyei levéltárosoknak is engedélyezzem a törvényben megállapított képesítési pótlékot, akik levéltárossá történt kineveztetésük után szerezték meg a főiskolai képesítést, akik továbbá csak abszolutoriummal rendelkeznek, de záróvizsgával nem és akik teológiai vagy orvostudományi szakot végeztek.

Az 1912: LVII. t.-c. 10 §-a határozott rendelkezést tartalmaz arra nézve, hogy csak azok a főlevéltárosok és allelevéltárosok részesülnek képesítési pótlékban, akiknek már kinevezésük idején megvolt a főiskolai képesítésük; főiskolai képesítésnek pedig ugyanazon törvényszakas szintén határozott rendelkezése szerint csak a tudományegyetemi vagy jogakadémiai tanfolyam elvégzése után a megfelelő képesítő vagy záróvizsga (államvizsga, tanári vizsga) sikeres letétele tekinthető.

A törvény ezen világos és határozott rendelkezéseivel szemben további jogigényeket megállapító magyarázatnak helye nem lehet, miért is azt a kérelmet, hogy az abszolutorium a képesítő vagy záróvizsga nélkül is fogadtassék el főiskolai képesítésnek és hogy a főlevéltárossá vagy allelevéltárossá történt kineveztetés után megszerzett főiskolai képesítés is jogcímul szolgáljon a képesítési pótlék utalványozására, sajnálatomra nem teljesíthető.

Ami a kérvénynek azt a részét illeti, amely szerint a törvény főiskolai végzettséget nem terjeszti ki a teológiára és orvostudományi szakra, értesitem, hogy a törvény a jogakadémia mellett „tudományegyetem“ elvégzéséről szól, és ezzel az indokolásból kitetszőleg nem a szakképzettséget, hanem a levéltári szolgálat szempontjából figyelmet érdemlő magasabb intelligenciát kívánta honorálni. Tehát nemcsak a törvényhozás intenciójából, hanem a törvény szó szerinti szövegéből is következik, hogy a tudományegyetem bármely karának elvégzése is igényt ad a képesítési pótlékre, ha az illető a megfelelő záróvizsgát is letette.

A törvény azonban csak a tudományegyetemi, vagy a jogakadémiai tanfolyamok valamelyikének az elvégzését állapítja meg minősítésül. Ebből következik, hogy az olyan teológiai végzettség, amely nem a tudományegyetemen szereztetett meg, vagy amely a tudományegyetemen meg sem szerezhető, képesítési pótlékre nem nyújt igényt.

Budapest, 1913. évi január hó 29-én.

Lukács.

Levéltáraink köréből.

Dr. Csánki Dezső,
az új országos főlevéltárnok.

Egy komoly, tudatos munkában töltött hivatali pálya érte el tetőzését abban a királyi elhatározásban, amely dr. Csánki Dezső országos levéltárnokot *országos főlevéltárnokká nevezte ki, és most már véglegesen az országos levéltár élére állította.* Ennyit jelent hivatalos szemmel mérve ez a kinevezés, s akik csak egy rangfokozattal való előléptetést látnak benne, így látják a dolgot. Nekünk levéltárosoknak és a történettudományok mivelőinek jóval nagyobb jelentőségű ez a változás, akik Csánki Dezsőben a nagynevű történettudós mellett eddig is a levéltárosi kar egyik legkiválóbb tagját tiszteltük. Meg kell állnunk tehát néhány pillanatra e ténynél, hogy Csánki Dezsőről, a magyar levéltárosi kar első emberéről elmondjuk azt, amit el kell mondani felesleges tömjénezés nélkül és a kötelező igazmondás mellett nem szabad elhallgatni.

Csánki Dezső közpályán töltött három évtizedet felölelő működését és annak tartalmát munkássága jellemzi leghivebben, amely iskolát alkotott és amelynek nyomán indul a legfrissebb történetíró nemzedék. Ha ezt a munkásságot ismerjük, megismertük Csánki Dezső értékét is.

Életrajzi adatai¹⁾ főbb vonásokban ezek: 1857 május 18. született Füzesgyarmaton. Középiskoláit Debrecenben kezdte és Késmárkon fejezte be 1875-ben. Ez évben iratkozik be a budapesti tudományegyetem bölcsészeti karára, hol a történelem és földrajz szakból képesítik rendes tanárrá. 1880-ban a bölcsélettudori szigorlatot tesz. Pár hónapig a Nemzeti Múzeum könyvtáránál dolgozik, majd 1881 június havában lép be az országos levéltárhoz gyakornoki állásra.

Az országos levéltárnál harminckét esztendő töltsz: mint gyakornok (1881), levéltári tiszt (1882) fogalmazó (1886) orsz. allevéltárnok (1893) országos levéltárnok (1902).

A hivatali rangsor alsó lépcsőjétől kezdve csúcsáig emelkedik, tehát foglalkozik a hivatal minden ágazatával és megismerkedik

¹⁾ Szinnyei: Magyar írók. II. 159.

a különböző munkakörök és beosztások anyagával, széles áttekintést szerzett a vezetésére bíró gyűjtemények, e mérhetlen értékű nemzeti közkinccs tartalmáról és mértékéről. Talán bürokratikus nézőpontból látottnak tetszik ez az állítás sokak előtt, de ezekkel szemben hivatkozhatunk a diadalmas csaták intézőire, akiket az Isten kegyelméből való, született hadvezérek sorában hiába keresünk, ellenben megtaláljuk azok között a kemény katonák között, akik marsall botjuk elérése előtt az örtüzeknél melegedtek hideg hajnalokon.

Akire oly nehéz és fontos feladat vár, mint most Csánki Dezsőre, az új Országos Levéltár felállítása és elrendezése: arra nézve nem lehet közömbös, hogy ismerje az Országos Levéltár minden zugát és e zugokban helyezett fakó, avult irásokat, nemzeti multunk beszélő okmányait.

Munkásságán visszatükröződnek a levéltárban töltött évtizedek, meglátszik azokon az adatgyűjtő kitartó szorgalma, a tudós széles áttekintése és a történetíró éles judiciuma, mely a gyűjtött anyagot osztályozza és értékeli, hogy feldolgozása után hű és teljes képet adjon a korról, el ne rajzolja a részleteket és a tárgyilagosság rovására ne tengjen túl sehol a szubjektivitás. A „Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában“ olyan alapvető forrásmunka marad történetíróink számára, mint Fejér Codex Diplomaticusa. Csak a levéltárakban járatos ember sejtheti azt az emberfeletti munkát, amit e hatalmas műnek megírása, adatainak 80 levéltárból való összehordása, kritikai elrendezése igénybe vehetett. A regesták hány ezre készült el évek hosszú sora alatt, hány éjszakát töltött íróasztala mellett a szerző, míg e mű a nyilvánosság elé került!

Kétségtelen, hogy ez Csánki legfontosabb munkája.²⁾ A Magyar Tudományos Akadémia, mely e mű megírásával megbizta, siet tagjai sorába választani 1891-ben.³⁾ A fiatal történettudósra, ki eleinte szépirodalmi lapokban (Vasárnapi Ujság, Országvilág) történelmi és

²⁾ Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. A M. Tud. Akadémia megbízásából. I. kötet. Budapest 1890. II. kötet u. o. 1894. III. kötet u. o. 1897. (Hunyadiak kora Magyarországon VI—VIII.)

³⁾ Akadémiai Értesítő 1891. II. 303.

műveltségtörténeti, kisebb tárcaszerű dolgozatokkal lép fel, kétségtelenül megtisztelő volt az Akadémia megbízása, mely Teleki nagy munkájának kiegészítését kívánta tőle. E megbízás után egyszerre a kiváló és nagyra hivatott történettudós bontakozik ki szemünk előtt, ki eddig szerényen huzódott félre a tudományos folyóiratok hasábjain. A kritika⁴⁾ a legnagyobb elismerés hangján, magasztalva szól e munkáról és írójáról, kit tiz év múlva (1900. már az Akadémia rendes tagjai közt találunk.⁵⁾

A középkor, nevezetesen a Hunyadiak kora az, amelyhez egy élet munkásságának emlékei kötik, tehát ezzel a korról foglalkozik legnagyobb előszeretettel. Kisebbs monografiáiban (I. Mátyás udvara 1883, Hunyadmegye és a Hunyadiak 1887, Hazánk művelődési állapota a vegyes házból való királyok korában, A renaissance és Mátyás király 1888) mintegy előtanulmányokat végez, hogy e kort megismerje és később megismertesse. Nem tudunk említeni a ma élő történetíró gárdából e kor kiválóbb és alaposabb ismerőjét Csánkinál, kit megértünk, hogy a régi oklevelek világánál elkápráztatott e kor ragyogásának, legnagyobb nemzeti királyunk udvarának s a legnagyobb magyar hadvezér haditetteinek fénye. A nagy nemzeti élet, mely ebben a korban a hármasszerc és négy folyó honában lüktetett, hivatottabb krónikására nem találhatott, mint Csánki Dezső, kinek Árpád és I. Mátyásról írt klasszikus kis könyvére hivatkozunk, melyet Magyarország minden iskolájában olvasni kellene.

Az a nagy műgond, mellyel e kis munka készült, jellemzi munkásságát általában. Fényes példája ennek történelmi irodalmunk legszebb diszműve, melyet szintén ő szerkesztett.⁶⁾

Csánki Dezső munkásságának jelentős része a Magyar Történelmi Társulat körében folyt le, melynek hosszú idő óta a választmányi tagja és a Társulat folyóiratának a Századok-

nak egyik legrégebbi dolgozótársa.⁷⁾ A nagy sikerű vándorgyűlések rendezése az ő nevéhez is fűződik; tudjuk, hogy ezeken új források nyíltak meg a történetbúvárok számára, ismeretlen okiratok kerültek napfényre eldugott, padlásra került leveles ládákból. Érdemeit a Társulat azzal ismerte el, hogy Thaly Kálmán helyére 1909. évben másodelnökévé választotta.

A magyar Tudományos Akadémián, hol 1891 óta tag, és annak történettud. albizottságában, évtizedek óta működik, nagy tekintélynek és tiszteletnek örvend. Pár évvel előbb szóba került, hogy állását egyetemi katedrával cserélje fel, de ő ezt szerényen elhárította magától és megmaradt régi állásában, mert a levéltári munkát — igazi hivatását — mindennél többre értékeli.

Csánki Dezső hatása az újabb történetirodalomra könnyű szerrel kimutatható. Említett forrásmunkájából a kisebb monografiák és dolgozatok százai merítettek adatokat. Körülötte egész új történetírói nemzedék csoportosul, kik az ő nyomdokain indulnak tovább, az ő módszerével dolgoznak és az ő iskoláját alkotják.

Ime főbb vonásokban Csánki Dezső működésének összefoglalása: mintája annak, hogyan kell élnie és dolgoznia annak, akit hivatása egy levéltár élére állít. Az ő munkássága azonban korántsincsen az elmondottakkal kimerítve: az új Országos Levéltár felállítása, mely a Nemzeti Múzeum mellett második országos büszkeségünk lesz, az ő vezetése alatt történik és az ő nevéhez fűződik. A vármegyei levéltárak elkerülhetlen és a vármegyei közigazgatás organikus rendezésével kapcsolatosan megoldandó kérdései és állami felügyelet alá helyezése szintén a közel jövő feladatait teszik, melyek reá várnak, mint a belügyminiszter véleményező hatóságának vezetőjére.

Az új orsz. főlevéltárnok a vármegyei levéltárosok iránt mindig a legjobb indulattal viseltetett, azok munkáját megbecsülte és támogatta, tehát tőle e kar csak jót várhat. Ezért köszöntjük mi is új, diszes méltóságában tisztelettel az országos levéltár új vezetőjét, a levéltári kar első emberét.

(A. Gy.)

⁷⁾ Századok: 1880, 1883, 1887, 1889, 1893, 1903, 1904, 1906, 1911. évfolyamai.

⁴⁾ Századok. 1890 évf. 499 l. 1898 évf. 139 l. Turul. VIII. 152. XII. 199. Akadémiai Értesítő 1891. II. évf. 67 l. 1895 VII. évf. 157 l.

⁵⁾ Akad. Ért. 1900. XIV. 275.

⁶⁾ Árpád és az Árpádok. Budapest, 1908.

Nagy Gyula nyugalomban. Az egy év óta szabadságon levő *Nagy Gyula* országos főlevéltárnok ez év április havában véglegesen nyugalomba vonult. Ez alkalommal a király 1913 április 17-én kelt legfelsőbb elhatározásával a miniszteri tanácsosi címmel tüntette ki.

Tasnádi *Nagy Gyula* 1877-ben lépett az országos levéltár szolgálatába mint fogalmazó, 1891-ben orsz. allelevéltárnok, 1899-ben országos levéltárnok, majd *Pauler Gyula* halála után (1903) országos főlevéltárnok lett. Nagy munkásságot fejtett ki a történeti irodalom terén annak ugyyszólván minden ágában nemcsak a szorosán vett történeti, de annak *archeologiai* filologiai és irodalomtörténeti vonatkozásaiban is, melynek jelentős nyomai vannak. Fontosabb művei: a Hazai Oklevéltár I—II. kötete, melyet Nagy Imrével és Deák Farkassal szerkesztett, Zalavármegye oklevéltára I—II. (Nagy Imrével és Véghely Dezsővel) a Magyar Törvénytar, melyet a milleniumra adott ki. Igen sok cikket irt az Athenaeum, Magyar Nyelvőr, Történelmi Tár, Archeologiai Értesítő, Akadémiai Értesítő, Figyelő, Magyar Könyvszemle, Országvilág, Magyar Gazdaságtörténeti Szemle, Turul, Adalékok Zemplénavármegye történetéhez és Századok c. folyóiratokba, melynek 1899—1908. években szerkesztője volt.

Tudományos működését elismerte a M. Tud. Akadémia, mely 1892-ben levező tagjává választotta. Igazgatósági tagja a Magyar Történelmi Társulatnak (1899—1908. években pedig titkára,) továbbá a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaságnak.

A nyugalomba vonuló történettudósról mindenki tudja, hogy egyenes, puritán jellem, erős nemzeti érzés és magyarország tükrözik vissza minden munkájában. Ezt külsőleg is megőrizte, mert a magyar viselethez következetesen hű maradt. Érdemes és tisztességes munkássága mindenki nagyrabecsülésére érdemes, ezzel az érzéssel vesznek tőle most bucsut pályatársai, kiknek önzetlenebb barátja és jóakarója *Nagy Gyulánál* igen kevés volt. Legyenek számára a nyugalom évei a pihenésé, melyet tisztelettel parancsoló munkás életével kiérdemelt.

Az országos levéltár köréből. A belügyminiszter dr. Dénes Miklós országos levéltári kezelő igazgatót országos levéltári fogalmazóvá nevezte ki.

Fogalmazói vizsga. *Miskolczy-Simon János* nógrádmegyei főlevéltáros, főtitkárunk az országos levéltári fogalmazói szakvizsgát egyhangú eredménnyel letette s ennek folytán 1913. jan. 1-től a belügyminiszter jóváhagyásával a VIII. fizetési osztályba lépett elő. Kivüle ezidő szerint még *Köszeghi Sándor* pestmegyei főlevéltáros kartársunk van VIII. fizetési osztályban, hasonló minősítés alapján.

Országos levéltári fogalmazói kinevezés. *Baranyai Béla* orsz. levéltári fogalmazási szakra képesített somogy megyei főlevéltáros (VIII. fiz. oszt.) kartársunk a belügyminiszter által orsz. levéltári fogalmazóvá neveztetett ki. Sajnálattal veszünk tőle bucsut mert mint lapunknak korábban megválasztott felelős szerkesztője — hathatós támogatónk lett volna. Azonban így is birjuk az ígéretét, hogy kiváló képzettségét és munkaerejét lapunk számára is fogja gyümölcsöztetni továbbra is.

Személyi pótlék. Komárom sz. kir. város törvényhatósága érdemes főlevéltárosának *Rovács Albin* okl. ügyvédnek, kit a VIII. fiz. osztályba sorozott 1000 K személyi pótlékot szavazott meg. E határozatot a belügyminiszter jóváhagyta.

Nyugalomba. *Kubinyi Bertalan*, Gömör Kishont vármegye főlevéltárosa huszonhat évi szolgálat után nyugalomba vonult. *Kubinyi* 1857 augusztus 24. született Várgedén (Gömörm.) 1887-ben lett segédlevéltárosa, 1895-ben helyettes majd főlevéltárosa Gömörvármegyének. Ez állását 18 évig viselte.

Pályázatok. Somogy vármegye alispánja pályázatot hirdet a lemondás folytán megüresedett s a IX. fiz. osztályba sorozott főlevéltárosi állásra, melyhez, ha a kinevezendőnek főiskolai képesítése van 1000 K képesítési pótlék járul, ha pedig az országos levéltári fogalmazói vizsgával lép a szolgálatba, VIII. fiz. osztályba neveztetik ki. Pályázni 1913 június 25-ig lehet Somogy vármegye alispánjához. — Gömör-Kishont vármegye alispánja pályázatot hirdet a lemondás folytán üresedésbe jött főlevéltárosi állásra június 8. határidővel.